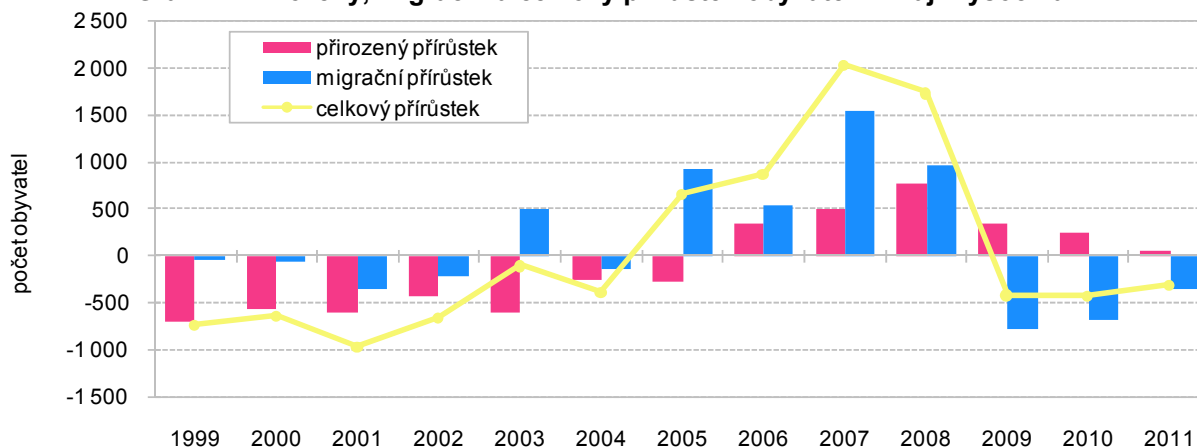

1. DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ

Z celkového počtu obcí představují téměř polovinu nejmenší obce do 199 obyvatel.

Rozlohou 6 796 km² se sice Kraj Vysočina řadí na páté místo mezi kraji, počtem obyvatel ale až na místo jedenácté, což se odráží ve velmi nízké hustotě osídlení, 75,3 obyvatele na km², která nedosahuje ani 57 % průměru České republiky a v rámci krajů je druhá nejnižší. Na území kraje se nachází 704 samosprávných obcí, po Středočeském kraji druhý nejvyšší počet. Z hlediska administrativního členění se Kraj Vysočina dělí na 5 okresů, dále na 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP). Z nich nejvíce obcí spadá do ORP Třebíč (93) a nejméně připadá na ORP Pacov (24). Pro osídlení v kraji je charakteristická značně rozdrobená sídelní struktura, vyznačující se velkým počtem malých obcí. Průměrná populační velikost obce je na Vysočině 727 obyvatel. Nejmenší obce (do 199 obyvatel) představují téměř polovinu celkového počtu obcí, žije v nich ale pouze 8 % obyvatelstva kraje. Naopak na čtyři města s více než 20 tisíci obyvateli připadá více jak čtvrtina obyvatel kraje. Všechny 34 měst se v roce 2011 na celkovém počtu obyvatel kraje podílelo 57,3 %, což je o 0,6 procentního bodu méně než v předchozím roce. Statut městyse má v kraji 40 obcí, ve kterých žije více než 46 tis. obyvatel, tj. 9 % obyvatel kraje.

Graf 1.1 Přirozený, migrační a celkový přírůstek obyvatel v Kraji Vysočina

Počet obyvatel kraje v posledních letech klesá zejména vlivem migračního úbytku.

Na území Kraje Vysočina žilo ke konci roku 2011 celkem 511 937 obyvatel. V demografické struktuře mají nepatrně vyšší zastoupení ženy, a to 50,4 %. Od roku 2009 se na Vysočině projevuje neustálý pokles počtu obyvatel v důsledku záporného migračního salda a snižujícího se přirozeného přírůstku. Migrační pohyb na Vysočině vrcholil v roce 2007, kdy relativní počet přistěhovaných činil 12,5 osob na 1 000 obyvatel a počet vystěhovaných představoval 9,5 osob na 1000 obyvatel. Přirozený přírůstek byl nejvyšší v roce 2008, kdy dosáhl 1,5 osoby na tisíc obyvatel.

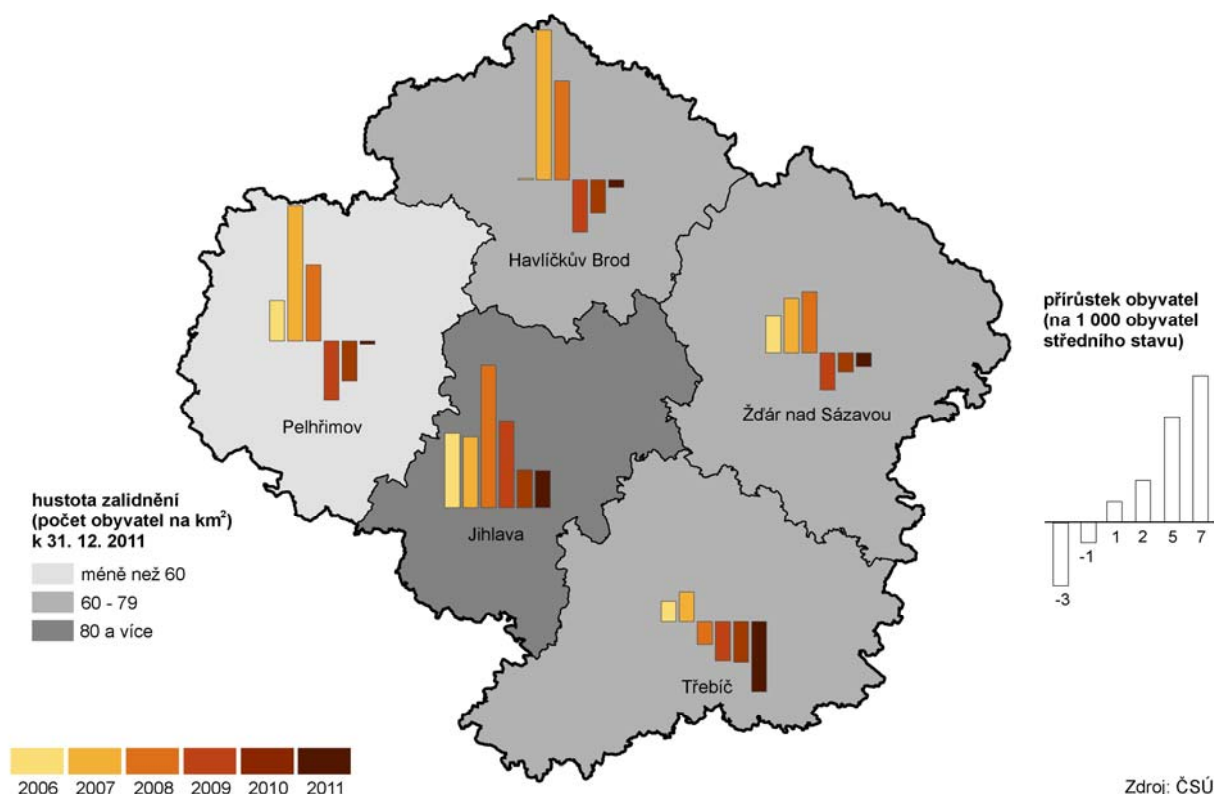
Nejvíce lidí opouští okres Třebíč.

S výjimkou okresu Jihlava se v posledních letech ve všech ostatních okresech počet obyvatel snížil. Největší pokles zaznamenal okres Třebíč, a to zejména díky záporné migraci, kdy okres opouští více osob než se do něho přistěhuje.

Klesá počet přistěhovaných cizinců.

V počtu osob přistěhovaných do kraje do roku 2008 převažovali muži, od roku 2009 však mezi nimi měly mírnou převahu ženy. U vystěhovaných je situace podobná. Mezi přistěhovanými i vystěhovanými jednoznačně převažují osoby v produktivním věku (15 až 64 let), jejich podíl se však od roku 2009 snižuje, zejména u přistěhovaných. Současně v migraci vzrostl podíl dětské složky (0 až 14 let), opět výrazněji v případě stěhování do kraje. Zdá se, že s koncem ekonomické konjunktury zesláblo stěhování jednotlivců za prací a mírně se zvýšil pohyb rodin. V průběhu let 2006 a 2011 se do Kraje Vysočina ze zahraničí přistěhovalo nejvíce osob v roce 2007 (3 178 osob) a nejméně v roce 2011 (348). U zahraničního stěhování převládá počet přistěhovaných nad vystěhovanými, i když v posledních třech letech bylo kladné migrační saldo se zahraničím výrazně nižší než v předchozích letech.

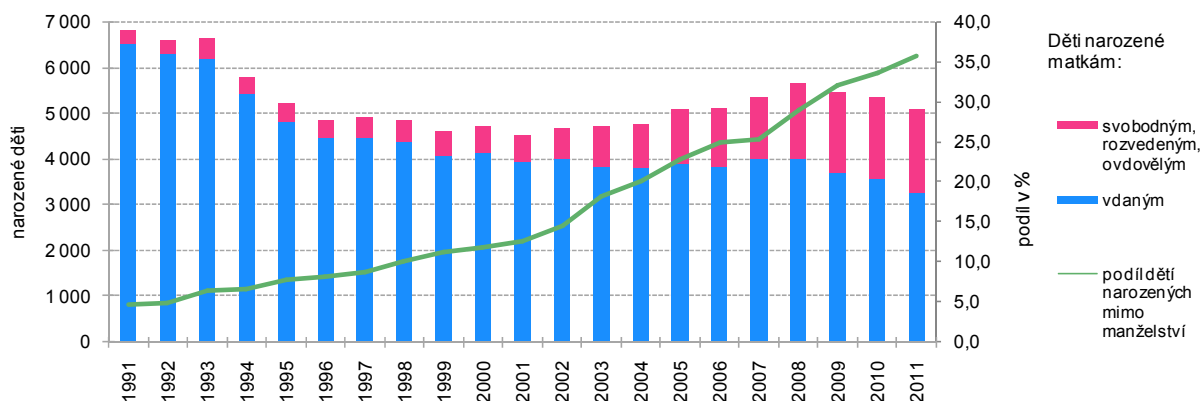
Pohyb obyvatel v okresech Kraje Vysočina v letech 2006 až 2011

V Kraji Vysočina je evidován nízký počet cizinců.

Ke konci roku 2011 bylo na území České republiky evidováno celkem 434 153 cizinců. Kraj Vysočina (7 873 cizinců) patří spolu se Zlínským krajem (8 009) k regionům s nejmenším počtem cizinců. Od roku 2006 vzrostl počet cizinců v republice o 113 tisíc, tj. o 31,5 %. V období 2006 až 2011 se v kraji podíl cizinců na obyvatelstvu pohyboval od 1,4 % v roce 2006 po 1,9 % v roce 2008. V roce 2011 byl jejich podíl v kraji (1,5 %) v mezikrajském srovnání po Zlínském a Olomouckém kraji třetí nejnižší. Za republikovým průměrem zaostala Vysočina o 2,6 procentního bodu.

Graf 1.2 Narozené děti podle rodinného stavu matky a podíl dětí narozených mimo manželství

Klesá počet narozených dětí, stoupá průměrný věk matky při narození.

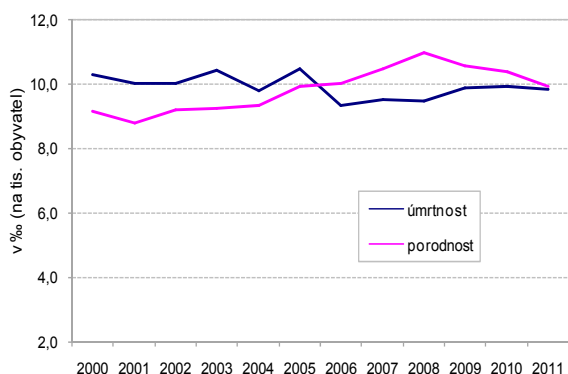
V průběhu roku 2011 se v Kraji Vysočina živě narodilo 5 075 dětí, což bylo o 282 méně než v roce předchozím, a nejméně od roku 2006. Úroveň úhrnné plodnosti v roce 2011 dosáhla hodnoty 1,419 živě narozených dětí na jednu ženu v reprodukčním věku. Je to sice menší hodnota než v předchozích třech

letech, stále ale podstatně více než v době kolem roku 2000. Nadále pokračuje trend odkládání mateřství do pozdějšího věku, průměrný věk matky při narození prvního dítěte v roce 2011 na Vysočině poprvé dosáhl hranice 30 let – v roce 1991 činil 24,3 roku a o devět let později 26,4 roku. Ve srovnání s ČR (28,3 let) jsou prvorodičky v kraji starší a společně s ženami v Praze (30,5 let) patří k nejstarším v rámci všech krajů, nejnižší věk mají prvorodičky v Ústeckém kraji (26,7 let). Nejvíce dětí se v roce 2011 narodilo jako první dítě matky (2 216), jako druhé v pořadí 2 016, třetích a dalších bylo 843.

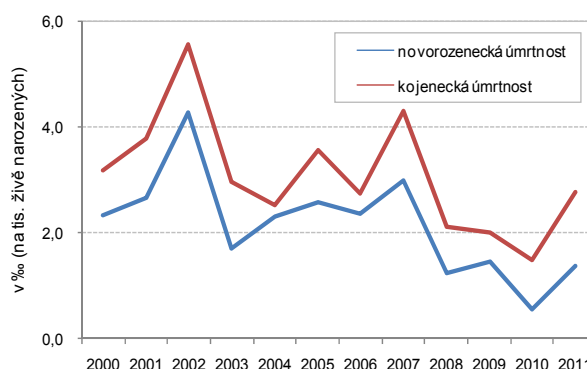
Dále se zvyšuje podíl dětí narozených mimo manželství.

Pokračoval vzestup počtu (i podílu) dětí narozených mimo manželství, které na Vysočině v roce 2011 tvořily 35,7 % ze všech narozených dětí. Jedná se o druhý nejnižší podíl po Zlínském kraji (32,8 %), nejvyšší byl v Karlovarském kraji (58,3 %). Mezi neprovdanými matkami převažují svobodné ženy, podíl rozvedených a ovdovělých matek na mimomanželské plodnosti se z 21,9 % v roce 2006 snížil na 17,3 % v roce 2011. Není však zřejmé, do jaké míry se na mimomanželské plodnosti podílejí osamělé ženy a jaký podíl připadá na ženy v neformálním soužití.

Graf 1.3 Porodnost a úmrtnost v Kraji Vysočina

Graf 1.4 Kojenecká a novorozenecká úmrtnost v Kraji Vysočina

Nízká míra úmrtnosti.

V roce 2011 v Kraji Vysočina zemřelo 5 031 osob, mezi nimiž mírně převažují muži (51,1 %), kteří také častěji než ženy umírají v mladším věku. Příčina úmrtí se na Vysočině dlouhodobě výrazněji nemění. Kolem poloviny zemřelých (v roce 2011 to bylo 48,9 %) připadá na nemoci oběhové soustavy. Druhou nejčastější příčinou úmrtí jsou zhoubné novotvary (25,7 %). Míra úmrtnosti v Kraji Vysočina je dlouhodobě pod úrovní České republiky, v roce 2011 na tisíc obyvatel středního stavu připadalo na Vysočině 9,8 zemřelých osob, v České republice 10,2 osob. Úmrtnost je v kraji od roku 2006 nižší než porodnost, v roce 2011 se však oba ukazatele již téměř vyrovnaly. Novorozenecká i kojenecká úmrtnost meziročně v kraji vzrostla, v roce 2011 zemřelo 14 dětí do 1 roku, z toho bylo 7 úmrtí novorozenců (do 28 dní).

Pokračuje proces stárnutí obyvatelstva, zvyšuje se počet obyvatel starších 65 let a roste průměrný věk.

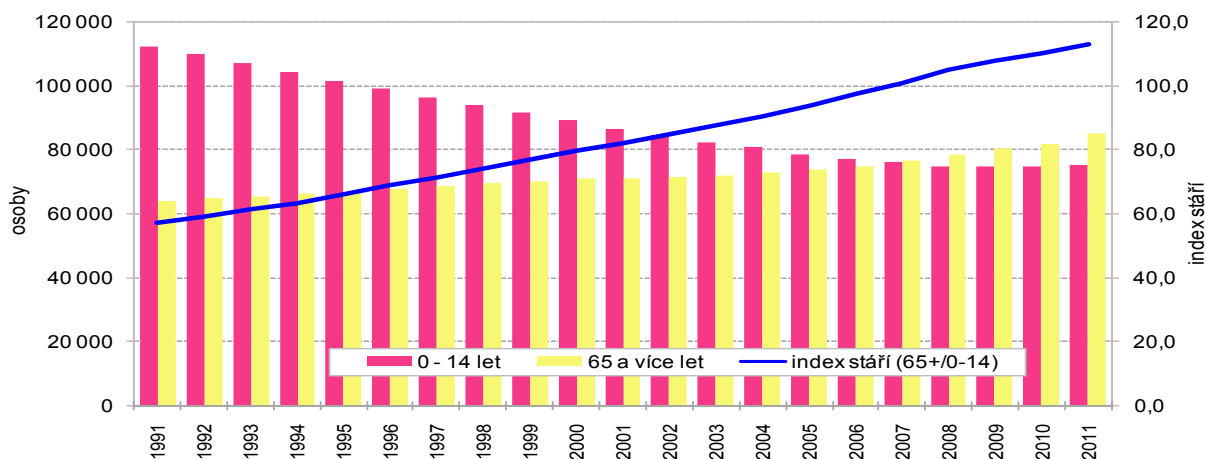
Podíl obyvatel ve věkové kategorii 0 až 14 let se sice v roce 2011 mírně zvýšil na 14,7 %, v delší časové řadě však dlouhodobě klesá, resp. stagnuje. Naproti tomu podíl obyvatel v poproduktivním věku neustále roste, mezi roky 2006 a 2011 se zvýšil o 1,9 procentního bodu na 16,6 %. V roce 2007 počet osob ve věku 65 a více let poprvé převýšil dětskou složku (o 459), v roce 2011 tento rozdíl činil již 9 499 osob. Průměrný věk obyvatelstva se z 39,8 let v roce 2006 zvýšil na 41,1 let v roce 2011. Stárnutí populace dokládá i další ukazatel, index stárnutí, který vyjadřuje kolik osob ve věku 65 a více let připadá na 100 dětí ve věku 0 – 14 let. V roce 2007 překročil hodnotu 100 a stále se zvyšuje. Koncem roku 2011 již na 100 dětí připadalo 113 osob ve věku 65 a více let (v celé ČR 111). U mužů dosahuje na Vysočině index stárnutí nižších hodnot – na 100 chlapců připadá 90 mužů starších 65 let, u žen je situace

zcela opačná – na 100 děvčat připadá již 137 žen nad 65 let.

Nejmladšími okresy jsou Jihlavsko a Žďársko, nejstarším okres Pelhřimov.

Nejnižší průměrný věk má na Vysočině dlouhodobě okres Žďár nad Sázavou, který měl po většinu sledovaného období i nejpříznivější index stáří, v tomto ukazateli však byl v roce 2011 těsně předstížen jihlavským okresem, který měl sice ve srovnání se Žďárskem o málo nižší podíl dětské složky populace, na druhé straně však měl i méně seniorů. Na 100 dětí připadalo v okrese Jihlava 107 osob starších 65 let, na Žďársku to bylo 108 osob. Naproti tomu v nejstarším okrese v kraji Pelhřimov připadalo na 100 dětí již 128 seniorů, vlivem této nepříznivé věkové skladby je na Pelhřimovsku dlouhodobě vykazováno záporné saldo přirozené měny obyvatel.

Graf 1.5 Věková struktura a index stáří v Kraji Vysočina

Roste naděje dožití při narození.

Dalším demografickým ukazatelem je naděje dožití neboli střední délka života. V Kraji Vysočina pro muže narozené v roce 2011 představuje 75,5 let (před 20 lety byla o 6 let nižší) a pro ženy narozené v roce 2011 je to již 81,3 let (před 20 lety byla o 4 roky nižší). Z mezikrajského srovnání vychází Vysočina jako jeden z regionů s nejvyšší střední délkou života. U mužů zaujímá druhou příčku za Hlavním městem Prahou, u žen je pak naděje dožití při narození pátá nejvyšší, ale jen s těsným odstupem za Prahou, Jihomoravským, Královéhradeckým a Zlínským krajem.

Počet sňatků klesá, muži i ženy vstupují do manželství ve vyšším věku.

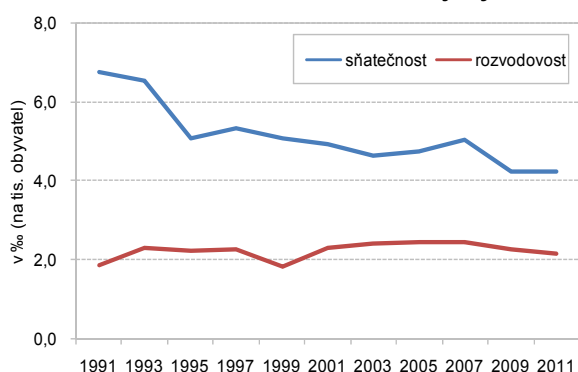
U vývoje sňatečnosti se vzdor kolísání v posledních letech projevuje spíše klesající tendence, počet sňatků uzavřených v roce 2011 byl nejnižší za posledních šest let (2 167), meziročně poklesl o 2,2 % (o 49 sňatků) a oproti maximu v roce 2007 o 16,0 %. Sňatečnost přibližně kopíruje celkový počet sňatků, v roce 2007 připadlo na tisíc obyvatel středního stavu 5,0 sňatků, v roce 2011 pak 4,2 sňatků. V roce 2011 činil průměrný věk mužů při prvním sňatku stejně jako v předchozím roce 30,3 roku, celkově se projevuje jeho postupné zvyšování (v roce 2006 vstupovali muži do prvního manželství v 29 letech). Další manželství muži uzavírali v roce 2011 průměrně v 44,5 letech (v roce 2006 to bylo 42,5 roku). Obdobný trend je možno pozorovat i u žen. V roce 2011 byl průměrný věk nevěsty při vstupu do prvního manželství 27,5 roku (v roce 2006 o 1,2 roku méně), do dalších manželství vstupovaly nevěsty v průměru čtyřicetileté (v roce 2006 činil jejich průměrný věk 38,4 roku). V roce 2011 na Vysočině vstoupilo do manželství 75 cizinců, mezi nimi bylo nejvíce občanů Slovenska (25) a Spojeného království (11). V témže roce se v kraji provdalo 58 žen s cizím státním občanstvím, opět šlo nejčastěji o ženy ze Slovenska (26), na druhém místě byly ženy s ukrajinským občanstvím (12).

Nejvyšší počet rozvodů je ve věkové skupině 40 až 49 let.

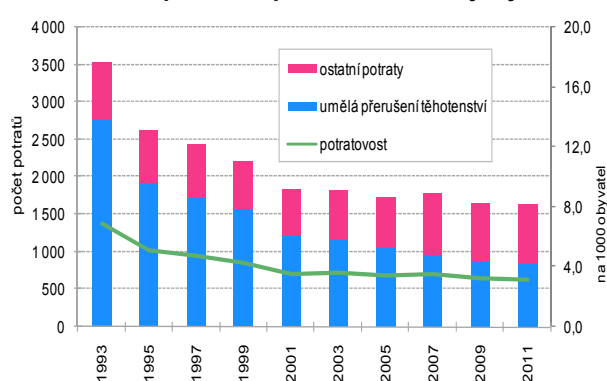
Mezi roky 2006 a 2011 bylo v Kraji Vysočina nejvíce manželství rozvedeno v roce 2008 (1 343 rozvodů) a nejméně v posledním roce tohoto období (1 105). Ve srovnání s rokem 2010 došlo k poklesu počtu rozvodů o 16,8 % (v absolutním vyjádření o 223). Struktura rozvodů podle pořadí zůstává

dlouhodobě stabilní, jednoznačně převládají rozvody první, ale najde se dost mužů i žen, kteří se postupně propracují k většímu počtu rozvodů. V roce 2011 na Vysočině připadalo na rozvody druhého či vyššího pořadí u mužů 14,1 %, u žen 15,9 %. Rozvodovost (počet rozvodů na tisíc obyvatel středního stavu) se v kraji dlouhodobě pohybuje mezi 2,2 a 2,6, v roce 2011 dosáhla prvně uvedené hodnoty. Rozdělení rozvodů podle věku se rovněž příliš nemění, nejčastěji se rozvádějí muži i ženy ve věku 40 až 49 let. Tomu odpovídá i fakt, že v posledních letech připadá kolem poloviny rozvodů na manželství trvající 15 a více let (roku 2011 to bylo 46,6 %). Zastoupení rozvedených manželství s nezletilými dětmi je stále vysoké, v roce 2011 představovaly na Vysočině více než 60 % rozvodů (681 manželství). Jako důvod převážné většiny rozvatů manželství je u mužů i žen uváděna rozdílnost povah, názorů a zájmů.

Graf 1.6 Sňatečnost a rozvodovost v Kraji Vysočina

Graf 1.7 Počet potratů a potratovost v Kraji Vysočina

Nízká míra potratovosti. V kraji bylo v roce 2011 zaznamenáno 1 630 potratů, což v meziročním srovnání znamená zvýšení o 39 případů. Na umělé přerušeni těhotenství připadlo něco přes polovinu celkového počtu potratů (52,3 %), což sice představuje oproti roku 2010 mírný nárůst, v delší časové řadě se však naštěstí projevuje absolutní i relativní pokles těchto zákroků. Míra potratovosti (počet potratů na tisíc obyvatel) činila v roce 2011 na Vysočině 3,2 ‰, což byla čtvrtá nejnižší hodnota z krajů České republiky.